

DIE HOOF VAN DIE SEKONDÊRE SKOOL AS KURRIKULÊRE VERNUWINGSAGENT IN DIE ONDERWYS

Ingedien deur

Stephanus Albertus Venter Coetzee

B.Sc. (UP), B.Ed. (Unisa), M.Ed. (PU vir CHO), THOD (Pretoria)

Proefskrif voorgelê ter gedeeltelike voldoening
aan die vereistes vir die graad:

Doctor Educationis

in die

Departement Didaktiese Opvoedkunde

van die

Fakulteit Opvoedkunde

aan die

**Potchefstroomse Universiteit
vir
Christelike Hoër Onderwys**

Promotor: Prof I N Steyn

Desember 1985

Potchefstroom

Hierdie studie is onderneem met die finansiële steun van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing en die Transvaalse Onderwysdepartement.

Die menings wat in die studie uitgespreek word of die gevolgtrekkings waartoe daar geraak is, is dié van die skrywer en moet in geen geval beskou word as dié van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing of die Transvaalse Onderwysdepartement nie.

INHOUDSOPGAWE

Bladsy

HOOFSTUK 1

INLEIDING, ORIËTERING EN PROBLEEMSTELLING

1.1	Inleiding en oriëntering	1
1.2	Plek van die navorsing binne die opvoedings= konteks en veld van die Opvoedkunde	3
1.3	Konteks van die probleem	4
1.4	Probleemstelling	5
1.5	Doel met die ondersoek	5
1.6	Metodes vir die ondersoek	6
1.6.1	Literatuurstudie	6
1.6.2	Empiriese ondersoek	6
1.6.2.1	Onderhoude met kurrikulum= kundiges	6
1.6.2.2	Onderhoude met professionele onderwysleiers	7
1.6.2.3	Gestruktureerde vraelys	7
1.7	Begripsverklaring	7
1.8	Program vir die ondersoek	8
1.9	Samevatting en vooruitskousing	10

HOOFSTUK 2

KURRIKULUMVERNUWING IN DIE SEKONDÊRE SKOOL

2.1	Inleiding	12
2.2	Vernuwing	13
2.2.1	Die begrip "vernuwing"	13
2.2.2	Die noodsaaklikheid van vernuwing	13
2.2.3	Verskillende wyses waarop vernuwing tot stand gebring kan word	15
2.2.3.1	Spontane verandering of wysiging	15
2.2.3.2	Beplande veranderinge	16
2.3	Onderwysvernuwing	16
2.4	Kurrikulêre vernuwing	20
2.4.1	Kurrikulum	20

2.4.2	Kurrikulumontwikkeling en kurriku= lumvernuwing	33
2.5	Strategieë vir en persone betrokke by kurri= kulêre vernuwing	37
2.5.1	Begripsbepaling	37
2.5.2	Die noodsaaklikheid van strategieë vir kurrikulêre vernuwing	37
2.5.3	Persone betrokke by kurrikulumvernuwing	38
2.5.3.1	Die onderwyser	38
2.5.3.2	Die hoof	40
2.5.3.3	Buitestaanders wat die kurri= kulêre vernuwing geïnisieer het, byvoorbeeld kurrikulum= kenners van die Onderwysburo	41
2.6	Stappe in kurrikulêre vernuwing	41
2.7	Strukture en persone betrokke by kurrikulêre vernuwing	42
2.8	Samevatting en vooruitskouing	44

HOOFSTUK 3

DIE TAAK VAN DIE HOOF IN KURRIKULUMVERNUWING IN DIE SEKONDÊRE SKOOL

3.1	Inleiding	46
3.2	Rolbekleding van die hoof in die skool	46
3.2.1	Die hoof as administrateur	46
3.2.2	Die hoof as professionele onderwysleier	47
3.2.3	Die hoof as vernuwingsleier	47
3.2.4	Die hoof as kurrikulumvernuwingsleier	49
3.3	Take van die hoof in kurrikulumvernuwing	50
3.3.1	Die take van die hoof wanneer hy self die vernuwing inisieer	50
3.3.1.1	Bewuswording van kurrikulêre ver= nuwingsmoontlikhede	50
3.3.1.2	Identifisering van vernuwingsmoont= likhede	51
3.3.1.2.1	Raadpleging van opvoedkundige lite= ratuur	51

3.3.1.2.2	Bywoning van hoofdevergaderings en kursusse vir skoolhoofde	52
3.3.1.2.3	Indiensopleiding aan onderwysers en studente	52
3.3.1.2.4	Benutting van departementshoofde	53
3.3.1.2.5	Persoonlike kontak met die onder= wysers na klasbesoek en tydens vakvergaderings	54
3.3.1.2.6	Gesprekke met die Superintendent van Onderwys Akademies	54
3.3.1.2.7	Bywoning van lesings by univer= siteite	55
3.3.1.2.8	Bestudering van die verslae van institute	55
3.3.1.2.9	Verdere studie	55
3.3.1.2.10	Benutting van Onderwysersentrums	56
3.3.1.2.11	Bestudering van verslae deur vak= komitees	57
3.3.1.3	Evaluering van die hoof se bevindinge	58
3.3.1.4	Inkennisstelling van die onderwys= owerhede	59
3.3.2	Die take van die hoof wanneer kurriku= lumvernuwing van buite geïnisieer word	59
3.3.2.1	Bewuswording van kurrikulêre vernu= wing wat geïmplementeer gaan word	60
3.3.2.2	Bepaling van wat die kurrikulêre vernuwing behels	61
3.3.2.3	Personeelontwikkeling vir kurriku= lumvernuwing	62
3.3.2.3.1	Bepaling van personeelpotensiaal	62
3.3.2.3.2	Motivering van die personeel met die oog op kurrikulumvernuwing	63
3.3.2.4	Klimaatskepping vir kurrikulumver= nuwing	65
3.3.2.5	Kommunikering vir kurrikulumvernuwing	68
3.3.2.6	Beplanning vir kurrikulumvernuwing	69
3.3.2.7	Organisering vir kurrikulumvernuwing	71
3.3.2.8	Daarstelling van fasiliteite vir die implementering van kurrikulumver= nuwing	72

3.3.2.9	Beheeruitoefening oor die implementering van kurrikulumvernuwing	73
3.3.2.10	Beskikbaarstelling van die vakkurrikulums vir implementering	74
3.3.2.11	Beskikbaarstelling van handboeke of aantekeninge vir die implementering van kurrikulumvernuwing	74
3.3.2.12	Aanvulling tot kurrikulêre riglyne vir onderwysmetodes	75
3.3.2.13	Daarstelling van riglyne vir evaluering	75
3.3.2.14	Evaluering van die nuwe kurrikulum	76
3.3.3	Die take van die hoof wanneer kurrikulumvernuwing deur 'n personeellid (onderwyser) geïnisieer word	77
3.4	Die inkorporering van kurrikulumvernuwing	77
3.5	Samevatting en vooruitskouing	78

HOOFSUK 4

DIE OPLEIDING VAN DIE HOOF VAN DIE SEKONDÊRE SKOOL VIR KURRIKULUMVERNUWING

4.1	Inleiding	80
4.2	Die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	80
4.2.1	Die noodsaaklikheid vir die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	80
4.2.2	Die behoeftes en leemtes wat daar bestaan in die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	81
4.2.2.1	Behoeftes en leemtes in die VSA	81
4.2.2.2	Wes-Duitsland	85
4.2.2.3	Nederland	85
4.2.2.4	Israel	85
4.2.2.5	Die RSA	86
4.3	Bestaande opleidingsprogramme vir die opleiding van die hoof	87
4.3.1	Opleiding van die hoof in die VSA	87

4.3.2	Opleidingsmoontlikhede vir die hoof in Engeland	89
4.3.3	Opleidingsmoontlikhede vir die hoof in Skotland	90
4.3.4	Opleidingsmoontlikhede vir die hoof in die RSA	90
4.3.4.1	Inleiding	90
4.3.4.2	Universiteitskursusse	90
4.3.4.3	Die Onderwyskollege vir Verdere Opleiding	91
4.3.4.4	Indiensopleidingskursusse	91
4.3.4.5	Selfstudie	92
4.4	Samevatting en vooruitskouing	92

HOOFSTUK 5

EMPIRIESE ONDERSOEK NA DIE TAAK VAN DIE HOOF
VAN DIE SEKONDÊRE SKOOL AS KURRIKULÊRE VERNU-
WINGSAGENT IN DIE ONDERWYS

5.1	Inleiding	94
5.2	Program van data-insameling	94
5.3	Doel met die empiriese ondersoek	94
5.4	Navorsingshipotese	95
5.5	Omskrywing van die studiepopulasie	96
5.6	Die vraelys as instrument tot data- insameling	99
5.6.1	Die vraelys	99
5.6.2	Voordele van die vraelys as instru- ment tot data-insameling	99
5.6.3	Nadele van die vraelys as instru- ment tot data-insameling	100
5.6.4	Faktore wat in aanmerking geneem moet word tydens die konstruksie van 'n vraelys	100
5.6.4.1	Strukturering van die vrae en afleiers	101
5.6.4.2	Die volgorde van die vrae	101
5.6.4.3	Die wyse waarop die vrae beant- woord moet word	102

5.6.4.4	Die formaat (tegniese aspekte) van die vraelys	102
5.6.5	Die begeleidende brief	102
5.6.6	Toestemming van die TOD	103
5.6.7	Loodsimplementering van die vraelys	103
5.6.8	Geldigheid van die ondersoek	103
5.7	Persoonlike onderhoude	104
5.8	Motivering vir die komponente van die vraelys	105
5.8.1	Demografiese inligting	105
5.8.2	Die take en die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	105
5.9	Weergawe en interpretasie van data	108
5.9.1	Data versamel tydens onderhoude met kurrikulumkundiges en professionele onderwysleiers	109
5.9.2	Data verkry uit vraelyste	118
5.9.2.1	Driënterend	118
5.9.2.2	Die aandeel van die hoof in kurrikulumvernuwing	119
5.9.2.3	Die belang van die hoof se aandeel in die inisiëring van kurrikulumvernuwing	125
5.9.2.4	Die belang van die hoof se aandeel in die implementering van kurrikulumvernuwing	127
5.9.2.5	Die effektiëfste metode vir die hoof om bewus te word van die noodsaak tot kurrikulumvernuwing	129
5.9.2.6	Die effektiëfste metode vir die hoof om die noodsaak tot kurrikulumvernuwing te identifiseer	131
5.9.2.7	Die doeltreffendheid van die wyses waarop die hoof homself in die geleentheid behoort te stel om die noodsaak tot kurrikulumvernuwing raak te sien	133
5.9.2.8	Wyses waarop die hoof seker kan maak dat hy die vernuwing wat geïmplementeer moet word, ten volle begryp	137

5.9.2.9	Wyses waarop die hoof 'n gunstige klimaat vir die implementering van kurrikulumvernuwing kan skep	139
5.9.2.10	Bestaande kommunikasie tydens die implementering van kurrikulumver- nuwing	141
5.9.2.11	Die doeltreffendheid van die wyses waarop die hoof kommunikasie tussen die betrokke persone tydens die im- plementering van kurrikulumvernuwing kan inisieer en/of bewerkstellig	143
5.9.2.12	Die belang van die hoof se aandeel in die beplanning vir kurrikulum- vernuwing	145
5.9.2.13	Die belang van die hoof se aandeel in die organisering vir kurrikulum- vernuwing	148
5.9.2.14	Wyses waarop die hoof beheer oor die implementering van kurrikulumver- nuwing kan uitoefen	149
5.9.2.15	Die belangrikheid van die hoof se aandeel tydens die evaluering van die nuwe kurrikulum	151
5.9.2.16	Die doeltreffendheid van die wyses waarvolgens die hoof vir sy taak as hoof opgelei kan word	152
5.10	Samevatting en vooruitskouing	154

HOOFSTUK 6

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS VIR DIE ONDERWYS EN VERDERE NAVORSING

6.1	Inleiding	156
6.2	Samevatting van die literatuurstudie	157
6.2.1	Kurrikulêre vernuwing in die sekon- dêre skool	157
6.2.1.1	Vernuwing	157
6.2.1.1.1	Die noodsaaklikheid van vernuwing	157
6.2.1.1.2	Verskillende wyses waarop vernuwing tot stand gebring kan word	158

6.2.1.1.2.1	Spontane verandering of wysiging	158
6.2.1.1.2.2	Beplande veranderinge	158
6.2.1.2	Onderwysvernuwing	158
6.2.1.3	Kurrikulumvernuwing	159
6.2.1.3.1	Kurrikulum	159
6.2.1.3.2	Kurrikulumontwikkeling en kurriku= lumvernuwing	159
6.2.1.3.3	Strategieë vir kurrikulumvernuwing	159
6.2.1.3.4	Stappe in kurrikulumvernuwing	159
6.2.1.3.5	Strukture en persone betrokke by kurrikulumvernuwing	160
6.2.2	Die taak van die hoof van die sekondêre skool in kurrikulumvernuwing	160
6.2.2.1	Rolbekleding van die hoof	160
6.2.2.2	Die taak van die hoof in kurrikulum= vernuwing	160
6.2.2.2.1	Die take van die hoof wanneer hy self kurrikulumvernuwing inisieer	160
6.2.2.2.1.1	Bewuswording van die moontlikheid tot kurrikulumvernuwing	161
6.2.2.2.1.2	Identifisering van die moontlik= heid tot kurrikulumvernuwing	161
6.2.2.2.1.3	Evaluering van die hoof se be= vindinge	162
6.2.2.2.1.4	Inkennisstelling van die onder= wysowerhede	162
6.2.2.2.2	Die take van die hoof wanneer kurri= kulumvernuwing van buite geïnisieer word	163
6.2.2.2.3	Die take van die hoof wanneer kurri= kulumvernuwing deur 'n personeellid geïnisieer word	164
6.2.2.3	Inkorporering van kurrikulumvernuwing	164
6.2.3	Opleiding van die hoof van die sekondêre skool in kurrikulumvernuwing	
6.2.3.1	Die noodsaaklikheid vir die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	164

6.2.3.2	Die behoeftes en leemtes wat daar bestaan in die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	165
6.2.3.3	Bestaande opleidingsprogramme vir die opleiding van die hoof	166
6.3	Samevatting van die empiriese ondersoek	166
6.4	Bevindinge, gevolgtrekkings en riglyne	167
6.4.1	Bevindinge	167
6.4.2	Gevolgtrekkings	174
6.4.2.1	Samevattend	174
6.4.2.2	Riglyne aan die hoof van die sekondêre skool vir die inisiëring van kurrikulumvernuwing	174
6.4.2.3	Riglyne aan die hoof vir die implementering van kurrikulumvernuwing	176
6.4.2.4	Riglyne vir die opleiding van die hoof in kurrikulumvernuwing	180
6.5	Evaluering van navorsingshipotese	180
6.6	Aanbevelings	181
6.6.1	Aanbevelings vir die onderwys	182
6.6.2	Aanbevelings vir verdere navorsing	183
6.7	Slotopmerking	183
	Summary	185
	Bylae	189
	Bibliografie	246

LYS VAN MODELLE

2.1	Kennis en die kurrikulum	30
2.2	Die onderrigleersituasie	31
2.3	Samehang en onderskeid tussen kurrikulum, vakkurrikulum en onderrigleersituasie	32
2.4	Kurrikulumontwikkeling	35
2.5	Kurrikulumontwikkeling	35
2.6	Model vir kurrikulêre vernuwing	42
2.7	Strukture en persone betrokke by kurriku= lumvernuwing	43
3.1	Die skoolhoof se onderwysvernuwingspendule	48

LYS VAN TABELLE

5.1(a)	Die getal vraelyste uitgestuur aan hoofde van sekondêre skole en die moontlike en werklike getal vraelyste wat terugontvang is	98
5.1(b)	Getal skole volgens kategorieë en die getal vraelyste uitgestuur en terug= ontvang	98
5.2	Die aandeel van die hoof in kurrikulumver= nuwing	120
5.3	Die verdeling van alle respondente oor die aandeel van die hoof in kurrikulumvernuwing	124
5.4	Die belang van die hoof se aandeel in die inisiëring van kurrikulumvernuwing	126
5.5	Die belang van die hoof se aandeel in die implementering van kurrikulumvernuwing	127
5.6	Die effektiëste metode vir die hoof om bewus te word van die noodsaak tot kurri= kulumvernuwing	130
5.7	Die effektiëste metode vir die hoof om die noodsaak tot kurrikulumvernuwing te identifiseer	132
5.8	Die doeltreffendheid van die wyses waarop die hoof homself in die geleentheid behoort te stel om die noodsaak tot kurrikulumver= nuwing raak te sien	134
5.9	Wyses waarop die hoof seker kan maak dat hy die vernuwing wat geïmplementeer moet word, ten volle begryp	138
5.10	Wyses waarop die hoof 'n gunstige klimaat vir die implementering van kurrikulumver= nuwing kan skep	140
5.11	Bestaande kommunikasie tydens die implemen= tering van kurrikulumvernuwing	142
5.12	Die doeltreffendheid van die wyses waarop die hoof kommunikasie tussen die betrokke persone tydens die implementering van kurrikulumver= nuwing kan inisieer en/of bewerkstellig	144

	<u>Bladsy</u>
5.13 Die belang van die hoof se aandeel in die beplanning vir kurrikulumvernuwing	146
5.14 Die belang van die hoof se aandeel in die organisering vir kurrikulumvernuwing	148
5.15 Wysies waarop die hoof beheer oor die implementering van kurrikulumvernuwing kan uitvoeren	150
5.16 Die belangrikheid van die hoof se aandeel tydens die evaluering van die nuwe kurrikulum	151
5.17 Die doeltreffendheid van die wysies waarvolgens die hoof vir sy taak as hoof opgelei kan word	153

LYS VAN BYLAE

	<u>Bladsy</u>
Bylaag A Vakkomitee Onderwysmedia	189
Bylaag B Versoek aan die Direkteur van Onder= wys om vraelyste aan hoofde van sekondêre skole te sirkuleer	192
Bylaag C Versoek aan die Direkteur van Onder= wys om onderhoude met professionele onderwysleiers te voer	193
Bylaag D Toestemmingsbrief van die Direkteur van Onderwys	194
Bylaag E Begeleidende brief	195
Bylaag F Gestruktureerde vraelys	196
Bylaag G Vraelys vir persoonlike onderhoude	206
Bylaag H Tabelle	207
Bylaag I Versoek aan Direkteur van Onderwys om inligting i.v.m. sekondêre skole in Transvaal	244
Bylaag J Inligtingsbrief van Direkteur van Onderwys	245